

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада Державного університету «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомир, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 07 «Управління та адміністрування» на підставі прилюдного захисту дисертації на тему: «Фінансова стабільність комерційних банків з урахуванням операцій з похідними фінансовими інструментами» за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування.

18 серпня 2023 р.

Петрук Анастасія Олександрівна, 1994 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2018 році Житомирський державний технологічний університет за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування».

Аспірантка кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка», м. Житомир з 14 вересня 2018 року до 13 вересня 2022 року.

Дисертацію виконано у Державному університеті «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, м. Житомир.

Науковий керівник – Петрук Олександр Михайлович, доктор економічних наук, професор, Державний університет «Житомирська політехніка», професор кафедри фінансів та цифрової економіки.

Здобувач має 15 наукових публікацій за темою дисертації, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України, 3 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 1 стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у науко метричній базі даних Scopus:

1. Petruk O.M., Novak O.S., Petruk A.O., Radchenko N.H. Determinants of Volatility of the Derivative Financial Instrument in Ukraine. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2021. Vol. 9(4). pp. 653-666/

2. Петрук А.О. Аналіз світового та вітчизняного ринків похідних фінансових інструментів. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 2 (100). С. 62-75/

3. Петрук А.О. Проблеми та перспективи розвитку методів регулювання інвестиційної діяльності банків, пов'язаної з похідними фінансовими інструментами. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2019. № 2 (43). С. 61-64.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

1. ВИГОВСЬКА Наталія Георгіївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка».

Без зауважень.

2. ЛИСЕНОК Олексій Володимирович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів Національного університету харчових технологій». Є зауваження, зокрема:

– у дисертаційній роботі автор розділяє банківські ризики які на несистематичні, систематичні та системні (с. 100-103), аргументуючи тим, що існує відмінність між систематичним та системним ризиками. Проте в дослідженні немає чіткої позиції автора, чому системні ризики слід відокремлювати від систематичних в окремих груп;

– на авторському рис. 1.17 «Основні види ризиків ПФІ» (с. 98) відображено системний ризик, зовнішні ризики та ризики ПФІ, як об'єкта операції комерційних банків. Виникає запитання, чому системний ризик тільки один, чи доцільно його виділяти в окрему групу і чому на рисунку 1.17 немає систематичного та несистематичного ризиків. На нашу думку, доречно було б, враховуючи попереднє зауваження і дослідження автора, зовнішні ризики відобразити як систематичні, а ризики ПФІ, як об'єкта операцій комерційних банків як несистематичні;

– на стр. 177 зазначено, що «диверсифікація не може звести ризик до нуля», проте на стр. 100 і у висновках до дисертації вказано, що «несистематичний та систематичний ризик можна повністю уникнути завдяки диверсифікації», тому потребує додаткового роз'яснення авторська позиція щодо такого твердження, оскільки, на нашу думку, у банківській діяльності повністю уникнути ризиків неможливо.

3. КОВАЛЕНКО Юлія Михайлівна, доктор економічних наук, професор, провідний фахівець відділу міжнародних зв'язків Державного податного університету. Є зауваження, зокрема:

– на наведених на рис. 1.3 основних складових забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності (С. 43) фінансова стабільність ототожнюється з безпекою банку (на нашу думку, не тотожні), а її метою є «досягнення такого стану фінансової системи, в якому вона здатна належним чином забезпечити можливість ефективно виконувати свої ключові функції, такі як фінансове посередництво та забезпечення здійснення платежів, і таким чином сприяти стійкому економічному зростанню, а також протистояти негативному впливу

– кризових явищ в економіці». Тут радше мова йде не про фінансову систему, а фінансовий сектор, де банки виконують роль основних посередників, здійснюючи зокрема і згадані платежі. Щодо ризик-менеджменту, то він має бути складовою усіх наведених автором

інструментів досягнення системних цілей. 2. Складові забезпечення фінансової безпеки банків (С. 54–56) мають містити науково-методологічні основи взаємозв'язку фінансової стабільності (фінансової безпеки) та операцій з похідними фінансовими інструментами, що задекларовано у назві розділу 1.1. Більшого висвітлення потребують і види операцій з похідними фінансовими інструментами, їх специфіка. 3. Досліджуючи у розділі 1.2 сутність та види похідних фінансових інструментів, які використовуються в діяльності комерційних банків, доцільно було би звернути увагу на сутність, власне, самих фінансових інструментів, а також положення чинної Директиви Європейського парламенту та Ради (ЄС) «Про ринки фінансових інструментів» (№600/2014 від 15.05.2014), де опціони, ф'ючерси, свопи, угоди за форвардними процентними ставками та будь-які інші контракти на базові активи та показники займають лівову частку у переліку інструментів. Дискусійною є позиція автора щодо віднесення структурованих фінансових інструментів до похідних (С. 77, табл. 1.5). 4. Досліджуване автором мікропруденційне регулювання як один з елементів забезпечення фінансової стабільності банківської діяльності при використанні похідних фінансових інструментів (С. 142–166), на нашу думку, не враховує певні індикатори, зокрема достатність капіталу банку, якість самих активів, якість управління портфелем ПФІ, показники прибутку за операціями з ПФІ, ліквідність, чутливість до ринкового ризику (зміни курсів, ставок і цін), а також основні характеристики самих ринків капіталу (ринкова вартість цінних паперів і деривативів) тощо.

4. ТРУСОВА Наталя Вікторівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного. Є зауваження, зокрема:

– на рис. 1.3. під назвою «Основні складові забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності» (с. 43) здобувач розкриває елементний склад системи, метою якої є гарантування фінансової стабільності у банківській сфері. Однак, згідно з традиційними засадами побудови моделей соціально-економічних систем, логічним було б відобразити функціональні зав'язки між елементами системи, що відображають порядок їх взаємодії для досягнення основної мети системи;

– одним з ключових результатів дослідження є обґрунтування автором індикатора фінансової стійкості, що визначається як «співвідношення CDS куплених до валових кредитів» комерційних банків – із встановленням порогового значення для нього на рівні одиниці або 100 % (пункт 2.1). Однак не зовсім зрозуміло хто з регуляторів буде застосовувати цей індикатор і яким нормативним актом він буде врегульований. Адже на сьогодні подібні

індикатори використовує як Міністерство економіки України, так і Національний банк України. Врегульоване це питання відповідно Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» (2013 р.) та Керівництвом зі складання індикаторів фінансової стійкості (2019);

– у пункті 2.3. дисертації на с. 170 автор розкриває основні складові механізму забезпечення фінансової стабільності банківської установи при здійсненні операцій з ПФІ. Після чого варто було очікувати детальний опис зазначених складових механізму у змісті зазначеного пункту. Однак в подальшому здобувач надає пропозиції з удосконалення фінансового менеджменту комерційного банку.

5. ДЯЧЕК Світлана Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка». Є зауваження, зокрема:

– у пункті 1.2. «Сутність та види похідних фінансових інструментів, які використовуються в діяльності комерційних банків» дисертант пропонує авторську класифікацію ПФІ, яка серед іншого передбачає закріплення в її основі найбільш ширшого поняття «похідні фінансові інструменти», які так само поділяються на «деривативи» (строкові контракти) та «похідні цінні папери», що включають гібридні цінні папери та інструменти сек'юритизації. Подібний підхід знаходимо у Законі України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», де вже містяться схожі положення. Так стаття 8 вказаного закону виділяє серед цінних паперів деривативні цінні папери, а стаття 31 – інші деривативні контракти. Тому варто було б точніше визначити різницю у зазначених підходах.

– Зважаючи на викладений авторський підхід до виділення рівнів фінансової стабільності в ієрархії економічних систем (рис. 1.1, с. 36) потрібно було чітко вказати, де саме буде використовуватися, обґрунтований дисертантом індикатор «співвідношення CDS куплених до валових кредитів» (пункт 2.1) – для оцінки фінансової стабільності банківської системи чи фінансової безпеки окремої установи.

– у третьому розділі дисертації (пункт 3.2) автором запропоновано напрями імплементації закордонного досвіду регулювання операцій з похідними фінансовими інструментами до вітчизняної практики. Робота значно виграла б, якби здобувач більш детально аргументувала, чому для національних умов господарювання підходять ті чи інші регулятивні заходи західних країн.

Результати відкритого голосування:

«За» – п'ять членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Петрук Анастасії Олександрівні ступінь доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Голова спеціалізованої
вченої ради

Наталія ВИГОВСЬКА